

مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی

^۱ ابراهیم حسن بیگی

^۲ اردشیر رئیسی دهکردی

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۲/۱

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۲/۱

چکیده

ظرفیت‌های بالقوه هر کشوری درجهت دستیابی به قدرت نرم ناشی از عناصری در حیطه توانایی‌ها و قابلیت‌های سیاسی، فرهنگی و ایدئولوژیک آن کشور است جمهوری اسلامی ایران به‌واسطه ابتدای بر فرهنگ غنی اسلام و برخوردار از میراث تمدنی و ارزش‌های سیاسی مطلوب و پرجاذبه دارای عناصر فراوانی از قدرت نرم است که طی چند سال اخیر بخشی از آن بالفعل گردیده و نتیجه آن افزایش نفوذ منطقه‌ای و بین‌المللی ایران و الهام بخشی به ملت‌های جهان به‌ویژه جهان اسلام گردیده است. مبحث الهام بخشی قدرت نرم از جمله مباحث بسیار قابل‌توجه به شمار می‌رود. این مفهوم نه تنها چشم‌اندازی از وضعیت کنونی جمهوری اسلامی ایران ارائه می‌دهد بلکه مهم‌تر از آن مسیر پیش روی نظام اسلامی را در مواجهه با قدرت رقبای دشمنان روشن می‌سازد، بر همین اساس شناخت عناصر الهام‌بخش قدرت نرم و تلاش در جهت استحکام بخشی و استوار سازی آن در حفظ و افزایش کارایی قدرت نرم جمهوری اسلامی نقش اساسی دارد جمهوری اسلامی ایران با توجه به موقعیت حساس استراتژیک و ژئوپلیتیک خود ناگزیر است ضمن توجه و تقویت جنبه‌های مختلف قدرت سخت (توان نظامی و اقتصادی) به تقویت ابعاد قدرت نرم خود نیز بپردازد موضوعی که مبنای سؤال اصلی این مقاله قرار گرفت "مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام‌بخشی کدام‌اند؟" و با استفاده از روش تحقیق داده بنیاد دنبال شد و مشخص گردید استواری و استحکام قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران تابعی از مقوم‌های درون ساختی قدرت نرم است نظیر، تقویت جذابیت‌های فرهنگی و تمدن اسلام و ایران در جهان، گسترش سامانه رسانه‌ای و تبلیغ روشنگر در جهان و منطقه، علاقه مردم جهان به انقلاب اسلامی و امام خمینی (رحمت‌الله علیه)، تکیه بر اصول و ارزش‌های اسلامی، احساس مسئولیت جهانی در هويت ملی و دینی، ترویج گفتمان نفی سلطه و استکبارستیزی و صهیونیست ستیزی، فراهم‌سازی شرایط فرهنگی و سیاسی در پذیرش همزیستی جهانی، ترویج گفتمان اسلامی کرامت و نفی تبعیض در جامعه بشری، تعمیق تبعیت معتقدانه و صادقانه از اوامر و نواهی ولایت‌فقیه، تقویت و واقعی سازی جایگاه ایمان و توکل در عملکردهای جامعه امروز، رفع عوامل تفرقه‌انگیز و توسعه وفاق حداکثری در نظر و عمل، گسترش آزادی‌های مشروع و قانونی و حمایت و پشتیبانی از نمادهای آن در سطح ملی،.. است

واژه‌های کلیدی: اصطلاحات کلیدی: قدرت نرم، مقوم، الهام بخشی.

^۱استاد و عضو هیئت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی

^۲نویسنده مسئول و دانشجوی دکتری امنیت ملی

مقدمه

قدرت یکی از موضوعات پیچیده و فراگیر انسانی است که رد پای آن در غالب حوزه‌های بشری قابل پیگیری است اگرچه مفهوم و مصداق قدرت همواره مورد نقد قرار گرفته است و نظریات و رویکردهای گوناگونی در مورد آن ابراز شده است اما هیچ‌گاه از ارزش آن به‌عنوان ضامن بقای یک واحد سیاسی کاسته نشده است بدون تردید از دید اندیشمندان، قدرت از مهم‌ترین عناصر دولت و حکومت و بارزترین محور وحدت جامعه و اتحاد مردم است چراکه استقلال، حاکمیت و رشد و شکوفایی هر حکومت و دولت و نیز دوام و پایداری هر نظام و عزت و سربلندی هر ملت و جامعه به قدرت و شوکت آن بستگی دارد و برعکس ذلت و سقوط و عقب‌ماندگی هر ملتی و اضمحلال و وابستگی هر حکومتی نیز تابعی از ضعف و ناتوانی آن است (اسکندری، ۱۳۸۳: ۶). قدرت در مسیر تحول خود چهره‌های مختلفی به خود گرفته است و در این عصر با توجه به تغییرات گسترده‌ای که در همه ابعاد زندگی بشر رخ داده است مفهوم قدرت نیز از حیث کارکردی به دو نوع قدرت سخت و قدرت نرم تقسیم شده است بنابراین دولت‌ها با وجهی دیگر از قدرت که توانایی تغییر رفتار دیگران با اقتناع و رضایت است روبرو شدند.

جمهوری اسلامی ایران از بدو شکل‌گیری با ابتدای به فرهنگ جهان‌شمول اسلام، ضمن تبیین قدرت نرم افزاری دین، فرهنگ و ایدئولوژی، مبادرت به بهره‌گیری از این قدرت در سه سطح داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی جهت پیگیری مقاصد خود نموده است که به یقین باید گفت که ماهیت، اهداف و خاستگاه قدرت نرم جمهوری اسلامی متفاوت از نوع قدرت نرم در سایر کشورهاست.

منبع و خاستگاه قدرت نرم در جمهوری اسلامی جدای از فرهنگ و تاریخ ملی، متکی به ارزش‌های منبعث از دین است در واقع، قدرت نرم، در ابعاد و ماهیت و گستره انسان‌شناسانه، هستی‌شناسانه و معرفت‌شناسانه از ابعاد قدرت نرم موردنظر ژوزف نای و دیگر اندیشمندان غربی متفاوت است (محمدی، ۱۳۸۸: ۱).

قدرت ایرانی و قدرت اسلام در ایران به طوری است که توجه همه ملت‌های ضعیف را به خودش معطوف کرده است (موسوی خمینی، ۱۳۶۸، ج ۶: ۲۵).

قدرت نرم جمهوری اسلامی به دلیل جذابیت در اهداف، روش‌ها، شعارها که منبعث از ارزش‌های الهی و اسلامی است از الهام بخشی برخوردار است که دل میلیون‌ها انسان را در اقصی نقاط جهان

به خود معطوف کرده است.

دل میلیون‌ها مردم را به یک سمتی متوجه کردن، کار عادی نیست وقتی کسی با فطرت سخن می‌گوید، از خدا حرف می‌زند، فطرت‌ها به او متوجه می‌شود» (حضرت امام خامنه‌ای مدظله‌العالی ۱۳۹۰: ۱۷۹) «لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ» بخشی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در کشورهای مسلمان برپایه مؤلفه‌های ایدئولوژی اسلامی و ترویج حضور معنویت در سیاست استوار است که ارزش‌های اسلامی و انسانی را مانند عدالت‌طلبی، استکبارستیزی، نفی سلطه، حمایت از مستضعفین و محرومین را از طریق آگاهی بخشی ملت‌های دیگر و آشنا کردن آن‌ها به حقوقشان دنبال می‌کند. ایدئولوژی اسلامی که منبع اصلی قدرت نرم جمهوری اسلامی است، ذاتاً خصلتی الهام‌بخش دارد

مبحث الهام بخشی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران ازجمله مباحث بسیار قابل توجه به شمار می‌رود. این مفهوم نه تنها چشم‌اندازی از وضعیت کنونی جمهوری اسلامی ارائه می‌دهد بلکه مهم‌تر از آن مسیر پیش روی جمهوری اسلامی را در مواجهه با قدرت رقبا و دشمنان روشن می‌سازد به‌گونه‌ای که مایکل ایزنشتاد^۱ کارشناس ارشد و مدیر موسسه نظامی امنیتی واشنگتن در مقاله‌ی با عنوان فرهنگ راهبردی جمهوری اسلامی ایران عنوان می‌دارد که آمریکا غالباً بر دارایی‌های قدرت سخت تهران متمرکز بوده و از قابلیت‌های قدرت نرم آن غفلت ورزیده است. این در حالی است که امکان دارد قدرت نرم ایران ابزار مؤثرتری برای پیشبرد نفوذ تهران در آسیای غربی (خاورمیانه) باشد و به‌مثابه تهدید بلندمدت بزرگ‌تری برای منافع آمریکا در منطقه عمل کند. بنابراین، آمریکا باید منابع بیشتری برای مقابله با قدرت نرم ایران به کار گیرد (Michael Eisenstaedt 2012: 1) و فلینت لورت^۲ و هیلاری مان لورت^۳ از نویسندگان آمریکایی معتقدند: ایران با استفاده از قدرت نرم خود توانسته شبکه‌ای از ائتلاف منطقه‌ای را ایجاد کند، شبکه‌ای که می‌تواند به شیوه مؤثری در مقابل قدرت سخت و توان آمریکا ایستادگی کند علی‌ای‌حال شناخت عناصر الهام‌بخش قدرت نرم و تلاش در جهت استحکام بخشی و استوار سازی آن در حفظ و

^۱ «و در میان دل‌های آن‌ها الفت ایجاد نمود، اگر تمام آن چه روی زمین است صرف می‌کردی که در میان دل‌های آن‌ها

لفت ایجاد کنی نمی‌توانستی ولی خدای سبحان در میانان‌ها الفت ایجاد کرد، او توانا و حکیم است.» سوره انفال آیه ۶۳

^۲ Michael Eisenstaedt

^۳ Lort falnit

^۴ Lorthalarh man

افزایش کارایی قدرت نرم جمهوری اسلامی نقش اساسی دارد جمهوری اسلامی ایران با توجه به موقعیت حساس استراتژیک و ژئوپلیتیک خود ناگزیر است ضمن توجه و تقویت جنبه‌های مختلف قدرت سخت (توان نظامی و اقتصاد) به تقویت ابعاد قدرت نرم خود نیز بپردازد.

تلاش در جهت حفظ و ارتقای سطح قدرت نرم امروزه به‌عنوان یک مقوله اساسی در بین اندیشمندان کشورها مطرح است و صاحب نظران را بر آن داشته است که به سمت شناسایی عوامل و عناصر تقویت‌کننده و استحکام‌بخش قدرت نرم حرکت نمایند، بحث افول و فرسایش قدرت نرم به‌عنوان یک چالش جدی کشورها مطرح است به‌گونه‌ای که زیگنیو برژینسکی^۱ در کتاب آمریکا و بحران قدرت جهانی^۲ با طرح سؤالاتی مبنی بر اینکه چرا جاذبه جهانی آمریکا رو به افول است؟ نشانه‌های افول داخلی و بین‌المللی آمریکا چیست؟ (Zbigniew Brzezinski, 2006:38) نتیجه می‌گیرد که آمریکا می‌باید به فکر تقویت قدرت نرم خود باشد.

در جمهوری اسلامی ایران تلاش در جهت تقویت و ارتقای قدرت نرم یکی از راهکارها است که تلاش دشمنان را خنثی خواهد نمود. انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از همین وجه قدرت با شکستن انحصارگرایی در عرصه روابط بین‌الملل و برهم زدن معادلات جهانی و منطقه‌ای توانست اعتمادبه‌نفس را در مسلمانان تقویت نموده و شالوده نظم بین‌المللی را فارغ از نظام سلطه پی‌ریزی کند که تقویت مداوم این شکل از قدرت در حقیقت تداوم مسیر انقلاب در جهان بوده و این امر با تقویت ظرفیت‌های موجود در کشور راحت‌تر امکان‌پذیر خواهد بود بر همین اساس شناخت عوامل استحکام‌بخش و استوار ساز فرهنگی، دینی، تاریخی و سیاسی الهام‌بخش که موجب حفظ و تقویت این بعد مهم از قدرت می‌شود از آن حیث که منتج به تقویت این پشتوانه قدرتی جمهوری اسلامی می‌گردد از اهمیت بالایی برخوردار است. «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَ عَدُوَّكُمْ وَ آخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَ مَا تَنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَوْفُ إِلَيْكُمْ وَ أَنْتُمْ لَا تَظْلَمُونَ (انفال، آیه ۶۰) در برابر آن‌ها (دشمنان) آنچه توانایی دارید از «نیرو» آماده سازید (و همچنین) اسب‌های ورزیده (برای میدان نبرد) تا به‌وسیله آن دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید.»

هدف اصلی: شناخت و تبیین مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی انقلاب اسلامی ایران.

^۱- Zbigniew Brzezinski

^۲ America and Crisis of Global Power

اهداف فرعی:

شیوه‌های نافذ (راهبردی) در پیاده‌سازی مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی کدام‌اند؟

مقاصد مورد تأکید در مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران کدام‌اند؟

حوزه‌های مورد تأکید در مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران کدام‌اند؟

سؤالات پژوهش:

سؤال اصلی:

مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام‌بخشی انقلاب اسلامی ایران کدام‌اند؟

سؤال‌های فرعی

شیوه‌های نافذ (راهبردی) در پیاده‌سازی مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی کدام‌اند؟

مقاصد مورد تأکید در مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران کدام‌اند؟

حوزه‌های مورد تأکید در مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران کدام‌اند؟

روش شناسی:

نو بودن تحقیق درباره مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران و ناشناخته بودن نسبی این مقوم‌ها، استفاده از روش‌های کیفی را ضروری نمود و نظر به اینکه در رابطه با مقوم‌های قدرت نرم نظریه خاصی در دسترس نیست از بین روش‌های کیفی، روش تحقیق داده بنیاد مورد توجه واقع گردیده است

جامعه آماری:

جامعه آماری در این پژوهش خبرگان، صاحب نظران و کارشناسان ارشد در امور مدیریت راهبردی و سیاست‌گذاری‌های عمومی که در موضوع برنامه‌ریزی فرهنگی، اجرای راهبرد در زمینه‌های دینی، فرهنگی، اجتماعی و سیاست خارجی و ارتباطات منطقه‌ای و جهانی فعال می‌باشند و دارای تحصیلات دکتری و یا حداقل دارای ۱۰ سال سابقه مدیریت در مشاغل راهبردی کشور می‌باشند

روش جمع‌آوری داده‌ها:

در این پژوهش از دو روش گردآوری اطلاعات استفاده شد

الف) کتابخانه‌ی علمی و تخصصی: در این پژوهش به‌منظور تدوین ادبیات و مباحث نظری تحقیق، از روش جمع‌آوری اطلاعات به‌صورت کتابخانه‌ای و بررسی اسنادی استفاده شد

بدین صورت که با مطالعه متون، کتب، مقالات، منابع اینترنتی، تحقیقات پیشین مرتبط با عنوان تحقیق اطلاعات لازم با استفاده از فیش برداری جمع‌آوری گردید.

ب) روش میدانی: در این پژوهش به منظور دست یافتن به داده‌های مورد نیاز و کسب دیدگاه خبرگان و صاحب نظران و کارشناسان ارشد در امور مدیریت راهبردی و سیاست‌گذاری‌های عمومی، از روش جمع‌آوری میدانی اطلاعات با بهره‌گیری از ابزار پرسشنامه، مصاحبه نیمه ساختارمند و میزگرد خبرگی استفاده شد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌های کمی تحقیق با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی و ضریب همبستگی کرامر مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. و داده‌های کیفی با توجه به اینکه روش تحلیل داده‌ها ی مورد استفاده در این تحقیق، روش تحلیل کیفی برآمده از نظریه داده بنیاد است از تحلیل محتوای داده‌ها، کدگذاری داده‌ها، تحلیل کدها، تبیین مفاهیم، کدگذاری مفاهیم، تبیین مقولات، ترسیم مضامین، تدوین نظریه استفاده می‌شود.

مفهوم شناسی نظری:

مفهوم قدرت نرم

قدرت نرم پدیده‌ای است نو، لیکن ریشه در تاریخ گذشته‌های بسیار دور دارد. به عبارت دیگر هرچند امروز واژه قدرت نرم در سطحی گسترده بین قدرت‌های بزرگ و دولت‌ها رایج شده، لیکن از چندین قرن پیش از میلاد مسیح این مفهوم - اما نه به این نام - مطرح بوده است. هنگامی که "کنفوسیوس" فیلسوف معروف چینی از "لائوتسه" بنیان‌گذار مکتب و مذهب تائو پرسید "تائو چیست؟" لائوتسه دهانش را گشود ولی چیزی نگفت. کنفوسیوس لبخندی زد و به شاگردانش که مطلب را درک ننموده بودند توضیح داد که لائوتسه در طریقت از ما پیشی گرفت. در دهان او دندانی وجود ندارد بلکه فقط یک زبان است. در دهان سخت‌ترینشان (دندان‌ها) نابود شدند، لیکن نرم‌ترینشان (زبان) زنده مانده است. یعنی قدرت نرمی بیشتر از قدرت سختی است. این است تائو. ریشه‌های قدرت نرم را به لحاظ تاریخی حتی در اندیشه‌های استراتژیست‌های بزرگی چون کنفوسیوس و "سن تزو" به روشنی می‌توان مشاهده نمود. دیدگاه تزو (شش قرن پیش از میلاد مسیح) عمدتاً اراده دشمن و شکست آن را هدف قرار داده است. در جبهه خودی نیز بر رهبری و فرماندهی که دارای نفوذ اخلاقی، خردمندی و انصاف باشد تأکید دارد. برای نمونه تصریح می‌کند:

مقصود من از نفوذ اخلاق امری است که موجب هماهنگی مردم با رهبرانشان است به‌گونه‌ای که مردم رهبران خود را در زندگی و مرگ پیروی کنند، بی‌آنکه از به خطر افکندن زندگی خویش هراسی به دل راه دهند (تزو، ۱۳۶۴: ۳۰) وی معتقد است که چنانچه با مردم به مهربانی و عدل و انصاف رفتار و بدان‌ها اعتماد شود، ارتش واجد روحیه همبستگی می‌شود و همگان از خدمت به رؤسای خود خوش‌دل خواهند بود.

اما در عصر حاضر مبدع اصطلاح یا دانش واژه قدرت نرم را ژوزف نای می‌دانند. اگرچه حمید مولانا در سال ۱۹۸۶ در کتاب «اطلاعات و ارتباطات جهانی؛ مرزهای نو در روابط بین‌الملل» به قدرت نرم اشاره کرده بود. اما اصطلاح قدرت نرم در اواخر قرن بیستم میلادی توسط جوزف نای ۱ در سطح بین‌المللی اشاعه یافت. نای در سال ۱۹۹۰ میلادی در شماره ۸۰ مجله «سیاست خارجی» قدرت نرم را «توانایی شکل‌دهی ترجیحات دیگران» تعریف می‌نماید. (ره پیک، ۱۳۸۷: ۱۰۶) در حقیقت عبارت قدرت نرم، یا واژه‌نامه قدرت نرم اولین بار توسط «جوزف نای» پژوهشگر آمریکایی مورد استفاده قرار گرفت اگرچه در دوران معاصر می‌باید امام خمینی (رحمت‌الله علیه) را کسی دانست که مفهوم قدرت نرم را برای اولین بار عملیاتی نمود این عبارت طی سال‌های دهه ۱۹۹۰ در میان محافل آکادمیک شناخته شد و توجه نظریه‌پردازان را متوجه خود نمود. این مفهوم در مقابل پیشگویی‌هایی قد علم کرد که معتقد بودند با پایان جنگ سرد ما شاهد زوال هژمونی امریکا در جهان خواهیم بود (احمدزاده و اسماعیلی، ۱۳۸۹: ۱۱). کندی^۲ معتقد بود که در غیاب یک دشمن قدرتمند منافع و رفتارهای ایالات متحده در سطح جهان با بحران مشروعیت مواجه خواهند شد. لذا هزینه و فایده اقدامات خارجی آن دیگر مقرون به‌صرفه نخواهند بود. اما در مقابل این نظریه، نای معتقد است که مفهوم قدرت در حال گذرا است و از قدرت سخت مبتنی بر عناصر عینی مانند قدرت نظامی، جمعیت، توان اقتصادی و غیره به سمت عناصر معنایی، مانند توان تولید فرهنگی و قدرت جذابیت در حال حرکت است (احمدزاده و اسماعیلی، ۱۳۸۹: ۶۸). جوزف نای می‌گوید: «قدرت نرم به‌منابه «وجهه دوم قدرت»؛ یعنی راه غیرمستقیم به دست آوردن خواسته‌هاست. ممکن است یک کشور به نتایج مورد نظرش در امور سیاسی جهان از این جهت دست پیدا کند که دیگران ارزش‌هایش را تحسین کرده و آن کشور را

¹. Joseph nye

² Kennedy

الگوی خود قرار دهند. قدرت نرم؛ به گونه‌ای که با دارایی‌های ناملموس مثل داشتن جذابیت‌های فرهنگی، شخصیتی و ارزش‌های سیاسی و نهادی، مرتبط و همسو باشد یا این‌که سیاست‌های قابل قبول و دارای اعتبار معنوی را پدید آورد» (نای، ۱۳۸۷: ۴۴).

منابع قدرت نرم

قدرت نرم در یک کشور می‌تواند از سه منبع (اصلی) پدید آید: فرهنگ آن کشور، آن بخش‌هایی که برای دیگران دارای جذابیت است، ارزش‌های سیاسی، در مواردی که در داخل و خارج کشور مورد توجه باشند، و بالاخره سیاست خارجی در صورتی که قانونی و مسئولانه به نظر برسند (نای، ۱۳۸۹: ۵۱) به منظور روشن شدن موضوع منابع سه‌گانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فرهنگ مجموعه‌ای از ارزش‌ها و رویه‌هایی است که به جامعه معنا می‌بخشد فرهنگ تجلیات گوناگونی دارد تمایز بین فرهنگ عالی مانند ادبیات، هنر و آموزش که نخبگان را جذب می‌کند و فرهنگ عامه که بر اقبال توده‌ها مبتنی است امری پذیرفته شده است زمانی که فرهنگ یک کشور ارزش‌های جهان‌شمول را دربر می‌گیرد و سیاست‌های آن، ارزش‌ها و منافعی را ارتقا می‌بخشد که دیگران در آن سهم اند در این صورت به دلیل جاذبه آفرینی، احتمال دستیابی به نتایج مطلوب برای آن کشور فراهم می‌شود.

سیاست‌های دولت در داخل و خارج یکی دیگر از منابع بالقوه قدرت نرم محسوب می‌شود. سیاست‌های حکومت می‌تواند قدرت نرم را تقویت یا تضعیف کند در عرصه داخلی، قدرت نرم حاصل از سیاست را می‌توان در افکار عمومی (شامل نقش آن در سیاست و میزان تأثیر و همراهی آن با دولت) رعایت حقوق بشر، کارآمدی قوه قضاییه، پاسخ‌گویی دولت، و... مطرح نظر قرار داد و در عرصه بین‌المللی، ارائه کمک‌های بشر دوستانه، مناسبات و مبادلات فرهنگی، ارتباطات دیپلماتیک مطلوب و گسترده، طراحی و اتخاذ سیاست‌های استراتژیک مقبول و... مورد توجه قرار می‌گیرد (بیگی، ۱۳۸۹: ۶۱). سیاست خارجی و میزان جذابیت آن برای کشورهای دیگر یکی دیگر از منابع قدرت نرم محسوب می‌گردد همه کشورها در سیاست خارجی، منافع ملی خود را تعقیب می‌کنند اما در تعقیب منافع ملی باید مشخص کنیم که منافع ملی را چقدر وسیع یا محدود تعریف می‌کنیم بخشی از قدرت نرم به این بستگی دارد که چگونه اهدافمان را چارچوب بندی می‌کنیم سیاست‌هایی که بر پایه تعاریف گسترده و دوراندیشانه از منافع ملی باشند برای دیگران جذاب تر است نسبت به سیاست‌هایی که محدودتر و فاقد دوراندیشی هستند. بنابر این می‌توان گفت قدرت

نرم از منابعی سرچشمه می‌گیرد که وزن دهی و سهم کشورها در آن تقریباً غیرممکن است و یا اینکه این منابع اگر چه موجود نباشند، کشورها می‌توانند با شرایطی آن‌ها را به وجود آورند. مهم‌ترین منابع قدرت نرم را می‌توان این گونه برشمرد: فرهنگ، ارزش‌های سیاسی، سیاست خارجی است اگرچه کنترل منابع قدرت نرم دشوار است. بسیاری از منابع مهم آن از کنترل حکومت خارج است و تأثیر آن تا حدود بسیار زیادی به میزان پذیرش مخاطبان بستگی دارد (نای، ۱۳۸۴: ۵۶)

عناصر قدرت نرم

ایکرز^۱ (۲۰۰۸) معتقد است که قدرت نرم از عناصر اساسی زیر تشکیل شده است: ۱- عنصر روان‌شناختی ۲- عنصر اجتماعی، ۳- عنصر سیاسی ۴- عنصر فرهنگی ۵- عنصر علمی منظور ایکرز از عنصر روان‌شناختی، توانایی و مهارت عاملان و متولیان قدرت نرم در بهره‌گیری از روش‌های نفوذ اجتماعی، مجاب‌سازی و عملیات روانی برای تأثیر نهادن بر نظرات، افکار و نگرش‌های مخاطبان است. به تعبیر ایکرز زمانی می‌توان یک کشور، یا گروه را واجد قدرت نرم دانست که آن کشور یا گروه بتواند با بهره‌گیری از اصول و فنون نفوذ اجتماعی (نظیر هم‌رنگی، همانندسازی، درونی‌سازی و جز آن)، استفاده از تکنیک‌های عملیات روانی (نظیر برجسته‌سازی، استناد مجازی، تهییج، فریب، ایجاد کانون‌های خبری، تبخیر، نشر شایعه، خوف و رجا و جز آن) و به کارگیری روش‌های مجاب‌سازی (نظیر مجاب‌سازی مرکزی یا پیرامونی)، اراده و خواست خویش را بر آماج‌های محدود یا پر شمول تحمیل کند. (الیاسی، ۱۳۹۰: ۳) در عنصر روان‌شناختی به‌ویژه بر در اختیار داشتن افراد خلاق، باهوش، دانشمند، اندیشمند و جز آن تأکید می‌شود. به تعبیر جوزف نای (۲۰۰۶) کشوری که تحصیل‌کردگان زیادی در اختیار دارد، شمار دانشمندان آن فزون‌تر از دیگران است و تراز دانایی و نرخ سواد دانشگاهی در آن بالا است، از حیث روان‌شناختی دارای قدرت نرم است. اما، به نظر می‌رسد عوامل و عناصر دیگر را می‌توان مولد قدرت نرم، از حیث روان‌شناختی، دانست. آن عوامل عبارتند از: اراده عمومی بالا، انگیزش اجتماعی فراوان، روحیه سرشار، شادابی همگانی زیاد و خودباوری بالا. به بیانی روشن‌تر، کشوری که: اراده عمومی ملت آن بالا است، شهروندانش از انگیزه و شوق و اشتیاقی بالایی برخوردارند، اقشار مختلف جامعه‌اش از روحیه ملی و حماسی زیادی برخوردارند، توده‌های آن پرنشاط و شاداب هستند، اغلب شهروندانش خودباوری بالایی دارند، از حیث روان‌شناختی دارای قدرت

¹ Acres

نرم است و می‌تواند دیگران را در برابر خواسته‌هایش تسلیم نماید (الیاسی، ۱۳۹۰: ۴). اما، منظور از عنصر اجتماعی قدرت نرم، میزان انسجام اجتماعی، دلبستگی ملی، هویت جمعی و سرمایه اجتماعی است بیکر^۱ (۲۰۰۷). به زعم این نویسنده، کشوری که: میزان انسجام اجتماعی آن بالا است، مردم آن به کشورشان عشق می‌ورزند، مردم آن به گذشته تاریخی و فرهنگی خویش می‌بالند و هویت ملی کمابیش یکسانی دارند، سرمایه اجتماعی آن بالا است، از قابلیت اثرگذاری بیشتری برخوردار است و قدرت نرم آن فزون‌تر از کشورهای دیگر است. در حیطه اجتماعی قدرت نرم، به‌ویژه بر دو عامل «انسجام ملی» و «سرمایه اجتماعی» تأکید شده است. به تعبیر حافظ نیا (۱۳۸۱) هرچقدر انسجام ملی یک جامعه، یا گروه، بیش‌تر باشد، آن جامعه و گروه از قدرت نرم بیشتری برخوردارند و بیش‌تر قادرند دشمنان خویش را تهدید کنند.

به‌زعم فوکویاما^۲ (۱۳۸۵) سرمایه اجتماعی نیز یکی از عناصر اصلی قدرت است. منظور او از سرمایه اجتماعی نوعی قرارداد غیررسمی است که افراد جامعه را ملزم می‌سازد تا برای تحقق اهداف کلان جامعه خویش با یکدیگر همکاری کنند و موانع را از میان برانند. سرمایه اجتماعی دارای چند شاخص اساسی است. آن شاخص‌ها عبارتند از: آگاهی، اعتماد و مشارکت (کریشنا^۳، ۱۳۸۵). بنابراین جامعه‌ای را می‌توان دارای سرمایه اجتماعی دانست که مردم آن آگاهی متقابلی بالایی دارند، به یکدیگر اعتماد دارند و آمادگی بالایی برای مشارکت در امور اجتماعی و سیاسی کشور خویش دارند. عنصر سیاسی قدرت نرم نیز بیانگر میزان مشروعیت سیاسی نظام حاکم، برخورداری آن از حمایت توده‌های مردمی، شکل‌گیری نهادهای مدنی و اداره دموکراتیک جامعه است (نای، ۲۰۰۶). افزون بر آن، توان دیپلماتیک یک کشور و میزان بهره‌گیری آن از نخبگان و کارشناسان خبره سیاسی، می‌تواند قدرت نرم آن را از حیث سیاسی فربه سازد. اما، نای (۲۰۰۶) و شوارتز^۴ (۲۰۰۸) تأکید می‌کنند که اصلی‌ترین عنصر قدرت نرم یک کشور؛ در دنیای کنونی، عنصر فرهنگی آن است. منظور از عنصر فرهنگی قدرت نرم، هم بعد کیفی و هم بعد کمی آن است. یعنی کشوری که از نظر کیفی از ایدئولوژی جذابی برخوردار است، ارزش‌های پایدار و جهان‌شمولی دارد، هنجارهای مقبولی دارد، شهروندان آن از نگرش‌های کمابیش همسانی برخوردارند، میزان تضاد و تعارض ارزشی، به‌ویژه ارزش‌های اخلاقی آن کم است، رفتار

¹ Baker

² Yoshihiro Francis Fukuyama

³ Krishnamurti

⁴ Schwartz

دولت‌مردان آن قابل پیش‌بینی تر است، الگوهای آن از مقبولیت بیشتری برخوردارند. دارای قدرت نرم است. همچنین، کشوری که،

سرانه تولیدات هنری (سینما، تئاتر، هنرهای تجسمی و...) آن بالا است، از شاخص‌های فرهنگی (تولید کتاب، نرخ کتاب‌خوانی، سرانه فرهنگی...) بالایی برخوردار است، تعداد هنرمندان و نویسندگان آن زیاد است، از حیث فرهنگی دارای قدرت است و می‌تواند بر میزان نفوذ خود در جامعه جهانی بیفزاید. (الیاسی، ۱۳۹۰: ۴) سرانجام، پنجمین عنصر قدرت نرم، عنصر و اطلاعاتی است. هرچقدر یک کشور: دارای تولیدات علمی بیشتر باشد، تعداد مراکز آموزشی عالی و دانش‌آموختگان دانشگاهی آن بیشتر باشد، در جشنواره‌های جهانی جوایز بیشتری به خود اختصاص دهد، از نظر علمی توسعه‌یافته‌تر باشد، مقالات بیشتری در نشریات علمی دنیا منتشر نماید، توانایی فن‌آوری آن بیشتر باشد، دانشجویان خارجی بیشتری در دانشگاه‌های آن مشغول تحصیل باشند، در تولید و نشر اطلاعات جهانی سهم بیشتری داشته باشد، پژوهش‌های بنیادی بیشتری در آن صورت گیرد، از نظر علمی از قدرت نرم فزون‌تری برخوردار است. به‌زعم نای (۲۰۰۴) هرچقدر یک کشور در زمینه‌های پنج‌گانه مذکور از توان و قدرت بیشتری برخوردار باشد، بیشتر برای دشمنان یا رقبای خویش «تهدید» تلقی می‌شود. چه، کشور برخوردار از این قابلیت‌ها از جذابیت بیشتری برای شهروندان کشور رقیب برخوردار است و در نتیجه بهتر می‌تواند افکار عمومی آن کشور را تحت تأثیر قرار دهد و آن را در جهت منافع و خواسته‌های خود تهییج و تحریک نماید.

نقش و جایگاه قدرت نرم در انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی ایران

در ایران، سرچشمه عمده قدرت نرم، از ایمان به جمهوری اسلامی و ارزش‌های مسلط در جامعه نشئت می‌گیرد. در این راستا، می‌توان در توسعه قدرت نرم از بزرگ‌ترین انقلابی که در قرن بیستم با تکیه بر استراتژی فرهنگی یا به عبارت دیگر قدرت نرم رخ داد، یعنی انقلاب اسلامی یاد کرد. ماروین زونیس^۱، رئیس انستیتو خاور نزدیک در دانشگاه شیکاگو اعتقاد دارد: «پیام ایران، چه موقعی که عجیب و شگفت به نظر می‌آید و چه بعدها که از زیاد شنیدن، عادی و روزمره جلوه کند، به نظر من قوی‌ترین و نافذترین جهان‌بینی سیاسی است که ما در قرن بیستم، از انقلاب روسیه به این طرف، با آن مواجه گشته‌ایم. اگر انقلاب روسیه را دنباله حوادث قرن ۱۹ و متعلق به

^۱ Marvin

آن قرن بدانیم، می‌توانیم ادعا کنیم که در قرن ما یک انقلاب اتفاق افتاده است و آن هم همین انقلاب ایران است. این پیام پر قدرت، زمانی طولانی باقی خواهد بود و فرقی نمی‌کند اگر آیت‌الله خمینی هم در قید حیات نباشد» (رایت، ۱۳۷۳: ۲۱)

درواقع انقلاب اسلامی مولود قدرت نرم بود و جمهوری اسلامی مبتنی بر قدرت نرم شکل گرفت و در ایران سال ۱۳۵۷ مردم بر اساس ایمان و اعتباری که برای امام خمینی (رحمت الله علیه) قائل بودند، باعث جوشش قدرت و ایجاد نظمی جدید شدند، «شرعی کردن سیاست» استراتژی امام خمینی (رحمت الله علیه) در انقلاب اسلامی بود (بیگی، ۱۳۸۹: ۱۰۸).

نکته‌ای که باید به آن اشاره کنیم این است که با توجه به ماهیت اسلامی انقلاب، خاستگاه قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران متفاوت از قدرت مورد توجه غرب است. در حقیقت قدرت نرم، ابعاد و ماهیت انقلاب اسلامی و آموزه‌های دینی آن با گستره انسان شناسانه، هستی شناسانه و معرفت شناسانه از ابعاد قدرت نرم مورد نظر ژوزف نای و دیگر اندیشمندان متفاوت بود (مرادی، ۱۳۸۸: ۱۹) همان‌طور که آبراهامیان اشاره کرده، منظومه فکری امام خمینی (رحمت الله علیه) مبتنی بر ابعاد نظری با خاستگاه آموزه‌های دینی است، لیکن برخی از عناصر محوری این منظومه در مراحل سه گانه تخریب، تأسیس و استمرار انقلاب اسلامی در تولید قدرت نرم نقش محوری و بنیادین داشته‌اند. خودساختگی امام، آگاهی به زمان، تدبیر، شجاعت کم‌نظیر، اتکال به خدا، اعتماد به نفس و اعتقاد به مردم، عنصر تکلیف‌گرایی و ... ابعادی از این منظومه بوده‌اند که بستر ساز قدرت نرم در انقلاب اسلامی می‌شدند. (آبراهامیان، ۱۳۷۷: ۴۲). در واقع قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در فرهنگ، تاریخ، تمدن، ارزش‌های سیاسی، قانون اساسی مبتنی بر ارزش‌های مردم‌سالاری دینی، مشارکت مردم در حکومت، اقتصاد پویا و روند مباحثات نظری در میان نخبگان ریشه دارد (ملکی، ۱۳۸۶: ۱۲).

منابع و قابلیت‌های تولید قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

در متون مختلف منابع معرفی شده در چارچوب قدرت نرم بسیار زیاد و متنوع هستند ولی به طور کلی از فرهنگ، آموزش، هنر، ظرفیت‌های تاریخی - تمدنی، هویت جهانی، اخلاق، فعالیت‌های انسان دوستانه، بهداشت، کارآمدی، پاسخگویی، ایدئولوژی، ایمان، توسعه، رشد اقتصادی، صنعت، حکمرانی خوب، جذب مهاجر خارجی، فن‌آوری و تکنولوژی، موقعیت‌های علمی، اعطای کمک‌های خارجی به نیازمندان و ... به‌عنوان منابع قدرت نرم نام‌برده شده است. اما نکته‌ای که

قابل توجه است اینکه قدرت و قابلیت‌های جمهوری اسلامی متفاوت از این گزینه‌هاست. بدون تردید، منابع قدرت نرم در ایران اسلامی فراوان و قابل بهره‌برداری است در این زمینه ایران و قدرت افکنی راهبردی عنوان تک‌نگاره‌ای است که نایت^۱ نگارش آن را بر عهده داشته است. وی تلاش کرده است فهم و درکی از پویایی و بستر عقلانی قدرت افکنی راهبردی جمهوری اسلامی ایران در قرن بیست و یکم ارائه کند. نایت معتقد است ایران با استفاده از تجارب جنگ تحمیلی و ظرفیت‌های فراوانی که در حوزه قدرت ملی در اختیار دارد، دارای مقدورات مناسبی برای قدرت افکنی در قرن بیست و یکم است (Knight, 2007: p4).

با توجه به نظر نایت می‌توان گفت قدرت افکنی جمهوری اسلامی شامل مقبولیت و محبوبیت منطقه‌ای، رهبری مقتدر، نیروی انسانی کارآمد، انسجام اجتماعی و همگرایی درونی، موقعیت ممتاز ژئوپلیتیکی کشور، تاریخ و تمدن عمومی، قدرت و نفوذ فرهنگی و ایدئولوژیکی و ... است در یک نگاه کلی می‌توان از منابع و ابزارهای زیر، به‌عنوان منابع قدرت نرم با نشانگاه جمهوری اسلامی ایران نام برد: (۱) مشروعیت سیاسی که خود شامل محورهایی همچون کارآمدی، مقبولیت و اعتماد ملی است. (۲) ارزش‌های فرهنگی و ایدئولوژیک که چارچوب‌هایی همچون تمدن کهن، تولید علم و هنر و همچنین ایدئولوژی تشیع را دربر می‌گیرد. (۳) اعتبار و حسن شهرت که عمدتاً به وجهه و تصویر نظام در عرصه روابط بین‌الملل ارتباط می‌یابد. (۴) انسجام سیاسی- اجتماعی که حول دو محور وحدت و وفاق ملی و همچنین اعتماد به نفس ملی قابل بررسی و تحلیل است (گلشن پژوه، ۱۳۸۹: ۱۲۸)

رابطه قدرت نرم با الهام بخشی

با توجه به اینکه در تعریف قدرت نرم میان متخصصان اجماعی حاصل نشده است به نحوی که برخی این قدرت را در شناخت قابلیت‌های آن و برخی در آثار مکتسبه از آن می‌دانند در خصوص رابطه الهام بخشی با قدرت نرم نیز بر همین اساس بین اندیشمندان نظرات گوناگونی وجود دارد که در ذیل به نمونه‌های از آن اشاره می‌گردد

بخشی از اندیشمندان الهام بخشی را یکی از نمادها یا مؤلفه‌های قدرت نرم در عرض سایر مؤلفه‌های قدرت نرم می‌دانند به گونه‌ای که در همین رابطه دکتر ابراهیم متقی عنوان می‌نمایند: مهم‌ترین شاخص قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران را باید در قالب دو مؤلفه معنویت و الهام

^۱. Knight

بخشی مورد توجه قرار داد، معنویت بخشی از قدرت نرم هست که ماهیت درون گرایانه دارد یعنی که بازیگران در فضای کنش فردی و جمعی وقتی که از چنین قابلیت‌هایی برخوردار باشند، زمینه‌های لازم را برای کنش گری به دست می‌آورند. به عبارت دیگر معنویت یک عامل رکود تلقی نمی‌شود. بلکه باید معنویت را یک عامل تحرک ژئوپلیتیکی بازیگران دانست. تمامی بحث‌هایی که امروز در ادبیات پست مدرن مطرح می‌شود که مؤلفه‌هایی همانند معنویت می‌تواند زمینه‌هایی را ایجاد کند که آمادگی لازم را برای ایفای نقش در محیط اجتماعی را اجتناب‌ناپذیر می‌کند دومین مؤلفه الهام بخشی است. الهام بخشی در شرایطی حاصل می‌شود که انسجام درونی در فضای بازیگران حاصل بشود. به عبارت دیگر مجموعه‌ای از کنش گری برخوردار هست که قابلیت لازم را برای انسجام درونی را داشته باشد. به طور مثال موضوع مقاومت را باید نماد الهام بخشی سیاست خارجه جمهوری اسلامی ایران دانست. کشورها نقش ملی متفاوتی را ایفا می‌کنند. نقش ملی جمهوری اسلامی ایران پایگاه مقاومت هست. بنابراین الهام بخشی بدون مقاومت معنی مفهوم و کارکردی ندارد.

برخی دیگر از صاحب نظران معتقد بر تقدم الهام بخشی بر قدرت نرم می‌باشند به گونه‌ای که آقای رحمان قهرمان پور در مقاله‌ی تحت عنوان تقدم الهام بخشی بر قدرت نرم درسی است کلان جمهوری اسلامی ایران که در فصلنامه راهبرد دفاعی شماره ۲۸ چاپ شده است معتقد به تضاد در میان مفهوم قدرت نرم و مفهوم الهام بخشی به خصوص در بعد هستی شناختی است و مطرح می‌کند الهام بخشی با توجه به ایدئولوژی و ارزش‌های بنیادین جمهوری اسلامی ایران و نیز بستری که در آن نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران پدید آمده و تکامل پیدا کرده گسترده‌تر و کاربردی‌تر از مفهوم قدرت نرم است هر چند الهام بخشی در تعارض با قدرت نرم نیست.

در دیدگاهی دیگر الهام بخشی محصول کارکردی قدرت نرم در نظر گرفته شده است که منبعت از قدرت نرم یک کشور تولید می‌شود. زمانی که فرهنگ، ارزش‌های سیاسی و مطلوبیت‌های سیاست خارجی یک کشور، جذابیت داشته باشد دیگران را به سمت الهام گیری از آن کشور رهنمون می‌سازد و به عبارتی دیگر الهام بخشی به مثابه یکی از آثار مکتسبه قدرت نرم هر کشور محسوب می‌شود که در همین رابطه آقای سید محمد حسینی و دیگران در مقاله‌ی تحت عنوان تأثیرات منطقه‌ای و بین‌المللی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران که در فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران به چاپ رسیده است، ضمن تبیین تفاوت‌های اساسی قدرت نرم انقلاب اسلامی با قدرت نرم در

فرهنگ لیبرال دموکراسی غرب، به کارکردهای قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران پرداخته است و از الهام بخشی به‌عنوان یکی از کارکردهای انقلاب اسلامی و قدرت نرم جمهوری اسلامی یاد نمود و عنوان نموده است قدرت نرم جمهوری اسلامی در سطح منطقه موجب الهام بخشی سایر ملل مسلمان شده است

الهام بخشی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

درخشش انقلاب اسلامی ایران که در قالب یک حرکت مردمی و با تکیه بر ارزش‌های فرهنگی مبتنی بر اسلام پیروز شد، نقطه عطفی را در جهت‌دهی تحرکات و بیداری اسلامی، با الگوسازی موفق نمایان ساخت (سیمبر، ۱۳۷۸؛ ۲۶۲). یکی از مهم‌ترین الگوسازی‌ها، جهت‌دهی تفکر دینی در بین اندیشمندان است. آنتونی گیدنز، جامعه‌شناس مشهور انگلیسی، درباره نقش انقلاب اسلامی می‌گوید: در گذشته سه غول فکری جامعه‌شناسی، یعنی مارکس، دورکیم و ماکس وبر با کم‌وبیش اختلافاتی، فرآیند عمومی جهان را به سمت سکولاریزاسیون و به حاشیه رفتن دین می‌دیدند؛ ولی از آغاز دهه ۱۹۸۰ (ظهور انقلاب اسلامی ایران)، شاهد تحقق عکس این قضیه هستیم؛ یعنی فرآیند عمومی جهانی روند معکوس پیدا کرده و به سمت دینی شدن پیش می‌رود (گیدنز، ۱۳۷۴؛ ۷۵).

طلیعه انقلاب دینی در جمهوری اسلامی ایران توانست به لحاظ فرهنگی، در روابط بین‌الملل، در جنبه‌های ترویج فرهنگ مردم‌سالاری دینی، استقلال‌خواهی، استکبارستیزی، تقویت فرهنگ اصلاح‌طلبی در جنبش‌های جدید اجتماعی، فعالیت فکری، فرهنگ و اندیشه‌ای افزایش تعامل و تبادل فرهنگی بازخیزی و تحرک اسلام در عرصه‌های حیات اجتماعی، فرهنگ‌سازی برای وحدت تمدن جهان اسلام، احیای نقش جنبش‌های آزادی‌بخش و گفتمان‌سازی سیاسی - فرهنگی تأثیر بگذارد (دهشیری، ۱۳۸۲؛ ۹۰). و با الهام بخشی و آگاهی دهی به ملت‌های مستضعف، بستری مناسب برای حرکت‌های مستقل و آزادی‌بخش، بر اساس خودآگاهی محرومان و مستضعفان فراهم سازد. ماهیت اعتقادی و مردمی انقلاب اسلامی و نظام برخاسته از آن، از سویی باعث شد تا دشمنی قدرت‌های حاکم جهانی برانگیخته شود و از سوی دیگر، ایران اسلامی را به کانون الهام‌بخش و بیداری ملت‌ها به‌ویژه مسلمان‌ها تبدیل کرد.

تکیه جمهوری اسلامی ایران بر شریعت اسلامی و توجه به اصول و آرمان‌های بلند الهی عناصر و عوامل پرشماری از قدرت نرم را فراهم نمود که باعث استقبال و تأثیرپذیری، و الهام بخشی ملت‌های مسلمان گردیده است. به‌طوری که مقوله الهام بخشی بیش از آنکه ناشی از عرضه از

سوی جمهوری اسلامی باشد، معلول تمنا و تقاضای ملل دیگر برای شناخت و الگوبرداری از انقلاب اسلامی و دستاورد عینی آن جمهوری اسلامی ایران است

الهام بخشی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در کشورهای مسلمان بر پایه مؤلفه‌های ایدئولوژی اسلامی و ترویج حضور معنویت در سیاست استوار است که ارزش‌های اسلامی و انسانی را مانند عدالت‌طلبی، مبارزه با استبداد و استعمار، حمایت از مستضعفین و محرومین را از طریق آگاهی بخشی ملت‌های دیگر و آشنا کردن آن‌ها به حقوقشان دنبال می‌کند. ایدئولوژی اسلامی که منبع اصلی قدرت نرم انقلاب ایران است، ذاتاً خصلتی الهام‌بخش دارد که در همین رابطه حضرت امام خامنه‌ی (مدظله‌العالی) می‌فرماید امروز یک حرکت عظیم تاریخی از درون جامعه‌ی ما به وجود آمده و الهام‌بخش مجموعه‌های بزرگ بشری شده؛ این یک واقعیت است. مواجهه‌ی انقلاب اسلامی با نظام سلطه‌ی بین‌المللی، ایستادگی در مقابل زورگوئی‌ها، از سوی یک ملتی که دو‌یست سال یا بیشتر زیر بار زورگوئی‌های دیگران بوده، و برافراشتن پرچم آزادی و آزادگی در این کشور، چیز خیلی مهمی است؛ این باید در شعر شاعران ما ظهور پیدا کند (بیانات، ۰۶/ ۱۳۹۲/۰۵)

یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل آن‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها برای پاسخ‌دهی به سؤالات تحقیق یا بررسی صحت و سقم فرضیه‌ها، برای هر نوع تحقیق از اهمیت خاصی برخوردار است. امروزه در بیشتر تحقیقاتی که متکی بر اطلاعات جمع‌آوری شده از موضوع مورد تحقیق است؛ تجزیه و تحلیل اطلاعات از اصلی‌ترین و مهم‌ترین بخش‌های تحقیق محسوب می‌شود که در این مقاله که اساس کار بر مبنای داده‌های حاصله از ادبیات نظری موجود، آراء و اندیشه‌های حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، و نظرات خبرگان و صاحب نظران قرار گرفته است تجزیه و تحلیل داده‌ها از ظرافت بیشتری برخوردار است.

در نظریه مبنایی اقدامات اساسی جمع‌آوری داده‌های خام، کدگذاری، مفهوم‌سازی، مقوله‌بندی، مضمون‌سازی و قضیه پردازی به ترتیب صورت می‌گیرد و تولید و خلق مفاهیم، مقوله‌ها و قضیه‌ها فرآیندی چرخه‌ای - تکراری است که در این پژوهش با اجرای این فرایند محقق در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق که مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی کدام‌اند؟ گام‌های را برداشته است که در ادامه ارائه می‌شود.

گام اول: با توجه به اینکه در روش داده بنیاد محور اصلی کار تحلیل داده است ابتدا داده‌های جمع‌آوری شده شامل بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، مصاحبه‌های صورت گرفته با

۵۷ نفر از خبرگان و صاحب نظران خارجی و داخلی و یادداشت‌های نظری تحلیل خط به خط شد. در این مرحله ۹۹۶ داده‌ی خام احصا شد

گام دوم: پس از دست یافتن به ۹۹۶ داده‌ی خام فرایند کدگذاری باز انجام (داده‌ها به تکه‌های معنادار کوچک‌تری شکسته شده و جملات اصلی استخراج و به‌صورت کدهایی ثبت شدند) و سپس با استفاده از دو رویه طرح پرسش و مقایسه کردن و مراجعه مکرر به داده‌ها، داده‌های خام به مفاهیم تبدیل شدند. تعداد مفاهیم ساخته شده در این مرحله ۱۱۲ مفهوم شدند (که در این مرحله با توجه به حجم گسترده بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) مبادرت به بهره‌گیری از نرم‌افزار مکس کیودای که یکی از نرم افزارهای کیفی برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های غیر کمی است. استفاده شد)

گام سوم: با توجه به اینکه کار کردن با این تعداد مفهوم برای ساختن نظریه امری ناممکن بود از این رو با طراحی پرسشنامه‌ی ۱۱۲ سوالی از مفاهیم به دست آمده (عناصر قدرت نرم و مقوم‌های عناصر قدرت نرم)، از ۴۰ نفر از خبرگان، صاحب نظران و کارشناسان ارشد در امور مدیریت راهبردی و سیاست‌گذاری‌های عمومی که در موضوع برنامه‌ریزی فرهنگی، اجرای راهبرد در زمینه‌های دینی، فرهنگی، اجتماعی و سیاست خارجی و ارتباطات منطقه‌ای و جهانی فعال بودند خواسته شده نظر خود را در خصوص سه محور مندرج در پرسشنامه شامل الف) رابطه‌ی عنصر قدرت نرم با مؤلفه مقوم ساز قدرت نرم ب) ارتباط مؤلفه مقوم ساز با قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران ج) حوزه عمل و نحوه مؤلفه مقوم ساز قدرت نرم ارائه نمایند.

در پرسشنامه شماره یک برای اینکه روند پژوهش بر عناصر الهام‌بخش قدرت نرم و مقوم‌های آن متمرکز شود درآیتم سوم پرسشنامه (حوزه. نحوه عمل عنصر قدرت نرم در تقویت و پیشبرد قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران) با تعریف چهار قالب شامل تقویت ام‌القرائی در جهان اسلام، تقویت جایگاه مرجع و الگو در جهان، تقویت سازوکارهای مدیریتی جمهوری اسلامی ایران، تقویت عملکردهای تربیتی جمهوری اسلامی ایران بیشتر به دنبال کشف رابطه عنصر قدرت نرم و مؤلفه مقوم ساز با الهام بخشی دنبال شد و از صاحب نظران خواسته شد نظر خود را بر این اساس بیان نمایند.

گام چهارم: پس از تکمیل پرسشنامه‌ی شماره ۱ توسط خبرگان، صاحب نظران و کارشناسان ارشد در امور مدیریت راهبردی و سیاست‌گذاری‌های عمومی به‌منظور انتخاب گزاره‌های نهایی و

رسیدن به مقولات محوری، کلیه مفاهیم و مؤلفه‌های برگرفته شده از آن به دلیل فراوانی و تنوع به نرم‌افزار تحلیل عاملی سپرده شد که بیشترین فراوانی‌ها و تمرکز موضوعات بر محورهای اساسی به دست آمد که مبنای تهیه مقولات و گزاره‌های راهبردی در مقوم‌های قدرت نرم قرار گرفت. به این ترتیب از ۱۱۲ متغیر مورد بررسی، تعداد ۴۸ متغیر به منظور انجام تحلیل‌های آماری برگزیده شده در ادامه به منظور تلخیص و دسته‌بندی متغیرهای فوق، از آزمون تحلیل عاملی، استفاده شده است. نتایج این بررسی به شرح زیر است.

واریانس تبیین شده توسط عامل‌ها

در این جدول، مقادیر ویژه و میزان واریانس تبیین شده هر یک از عامل‌ها استخراج شده است.

Total Variance Explained

Rotation Sums of Squared Loadings			Extraction Sums of Squared Loadings			Initial Eigenvalues			Component
Cumulative%	% of Variance	Total	Cumulative%	% of Variance	Total	Cumulative%	% of Variance	Total	
17.941	17.941	8.612	53.067	53.067	25.472	53.067	53.067	25.472	1
34.241	16.300	7.824	63.401	10.334	4.960	63.401	10.334	4.960	2
50.097	15.856	7.611	69.202	5.801	2.785	69.202	5.801	2.785	3
60.041	9.944	4.773	74.284	5.082	2.439	74.284	5.082	2.439	4
69.866	9.825	4.716	79.049	4.765	2.287	79.049	4.765	2.287	5
78.552	8.686	4.169	82.281	3.232	1.552	82.281	3.232	1.552	6
84.717	6.165	2.959	85.198	2.917	1.400	85.198	2.917	1.400	7
87.574	2.857	1.371	87.574	2.376	1.141	87.574	2.376	1.141	8

Extraction Method: Principal Component Analysis.

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد ۸۷.۵ درصد واریانس، توسط ۸ عامل تبیین می‌شود. مقدار واریانس تبیین شده پس از چرخش نشان می‌دهد ۱۸ درصد واریانس توسط عامل اول، ۱۶.۳ درصد توسط عامل دوم، ۱۵.۸ درصد توسط عامل سوم، ۱۰ درصد توسط عامل چهارم، ۹.۸ درصد توسط عامل پنجم، ۸.۶ درصد توسط عامل ششم، ۶ درصد توسط عامل هفتم و کمی (۲.۸ درصد) توسط عامل هشتم تبیین شده است.

عامل اول: عوامل همبسته ساز و وحدت آفرین ولایت فقیه، تعاون اجتماعی، اعتماد و رضایت ملی، علم و فناوری، مردم پایگی، پیام‌های روشن‌گرانه ملی، آزادی مشروع، آئین‌های اسلامی، اطلاع‌رسانی و تبلیغات، حضور اجتماعی زنان، جلوه‌های هنری، فرهنگ و تمدن، **عامل دوم:** عوامل امید آفرین امید به آینده، شوق اجتماعی، اقتدار و عزت، مشارکت آزادانه، روابط بین‌الملل، دیگرپذیری و توریسم، روحیه ظلم‌ستیزی، درآمد حلال عامل سوم: **عوامل توسعه و تعالی دانش** تخصص و مهارت جمعی، رشد فکری در جامعه، مدیریت عمومی، فرصت‌های اجتماعی، دانائی ملی، مقبولیت ایده حکومت، ضابطه‌مندی و شفافیت، تأمین اجتماعی، اعتدال ملی، توسعه فرهنگی عامل چهارم: **پیشرفت و نهادسازی** مراکز و مراجع پژوهشی، نفی سبیل، الگوی پیشرفت ملی، تعالی انسانی، آزادی‌خواهی، نهادهای اجتماعی، **عامل پنجم:** هویت و نقش آفرینی، فناوری‌های فرا نوین، هویت ملی، تنوع نقوش اجتماعی، عقلانیت و حکمت در تدبیر، تعامل‌پذیری، مردم‌سالاری عامل ششم: **جهان‌گرایی و متقاعدسازی** دیپلماسی عمومی، قدرت متقاعدسازی، استکبارستیزی، عمل و نهاد اجتماعی، انگیزه ملی عامل هفتم: **مقبولیت و هنجار معقول تعالی اجتماعی**، هنجارهای معقول اجتماعی

گام پنجم: بر اساس بررسی نتایج نهایی به دست آمده از تحلیل عاملی مشخص گردید رابطه بین ۴۸ عنصر برگزیده شده با مؤلفه‌های مقوم ساز قدرت نرم که در ذیل هفت عامل فوق‌تر قرار گرفته است بسیار قوی است به‌گونه‌ای که به جز عامل سوم که ۵۲ درصد از پاسخگویان رابطه‌ی عنصر قدرت نرم با مؤلفه مقوم ساز را قوی دانستند در سایر عامل‌ها بیشتر از ۹۰ درصد پاسخگویان رابطه‌ی عناصر قدرت نرم با مؤلفه‌های مقوم ساز را قوی ارزیابی نموده‌اند و همچنین ارزیابی پاسخگویان در خصوص ارتباط ۴۸ مؤلفه مقوم ساز با قدرت نرم به‌جز عناصری که ذیل عامل سوم قرار داشته و با ۴۷ درصد این رابطه را نافذ و مؤثر قلمداد نموده‌اند در سایر عامل‌ها بیش از ۹۲ درصد این ارتباط را نافذ و مؤثر قلمداد نموده‌اند و از سوی دیگر ۲۶ عنصر از ۴۸ عنصر در حیطه حوزه و نحوه عمل ضمن نقش آفرینی در سایر حوزه‌ها بیشتر از طریق تقویت ام‌القرائی در جهان اسلام و تقویت جایگاه مرجع و الگو در جهان (الهام بخشی) در قوام قدرت نرم نقش دارند که به‌عنوان محورهای برگزیده مشخص شدند که عبارتند از: ولایت فقیه، مردم پایگی، فرهنگ و تمدن، روحیه ظلم‌ستیزی، استکبارستیزی، علم و فناوری، پیام‌های روشن‌گرانه ملی، آزادی مشروع، آئین‌های اسلامی، اطلاع‌رسانی و تبلیغات، حضور اجتماعی زنان، جلوه‌های هنری، امید به آینده،

دیگرپذیری و توریسم، درآمد حلال، ضابطه‌مندی و شفافیت، اعتدال ملی، پیشرفت و نهادسازی، فناوری‌های فرانوین، هویت دینی و توحیدی، تنوع نقوش اجتماعی، دیپلماسی عمومی، هنجارهای معقول اجتماعی، معیشت حلال و تأمین نیازها، اعتماد اجتماعی و رضایت ملی

گام ششم: به دنبال مشخص شدن ۲۶ محور برگزیده با برگزاری سه میزگرد خبرگی و مقایسه مفاهیم با یکدیگر و مراجعه به بیانات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و مصاحبه‌های صورت گرفته و یادداشت‌های نظری هر کدام یک از مفاهیم با مفاهیمی که از نظر معنایی با یکدیگر تناسب داشتند و بر موضوع واحدی دلالت می‌کردند تشکیل یک مقوله واحدی را دادند یک نام برای آن‌ها در نظر گرفته شد (نام‌های که برای اکثر مفاهیم و مقوله‌ها مورد استفاده قرار گرفت، از بیانات مقام معظم رهبری و عباراتی که شرکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها بیان نمودند استفاده شد)

گام هفتم: پس از روشن شدن مقولات محوری با برگزاری میزگرد خبرگی مقولات محوری موردبحث درآمد و براساس سه محور (حوزه‌های نهائی شده در تحلیل عاملی، قابلیت‌های راهبردی در گزاره‌های مقوم، موانع راهبردی در مقوم‌ها) که از تحلیل آماری و استنباطی داده‌های قبلی حاصل شده بود پرسشنامه شماره ۲، تهیه گردید و جهت اخذ نظرات برای تبیین مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در اختیار افراد قرار گرفت تا ضمن تعیین ضریب نقش و سهم حضور هر یک از عوامل در مقوم قدرت نرم، آسیب و یا مزیت‌های اجرائی آن در کشور در چهار بخش سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، اجرای راهبردی و ساخت آینده و همچنین جهت جلوگیری از ورود و نفوذ مقوم‌هایی که غیرواقعی، سخت‌افزارپرهزینه و غیردینی می‌باشند پاسخ لازم را ارائه نمایند.

آزمون کی دو

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار		
.۰۰۰	۵۲۹	(a)۱۱۴۵۴.۰۰۰	آزمون کی دو	مزیت‌های سیاست‌گذاری
		۴۹۸	تعداد	
.۰۰۰		۱.۰۰۰	ضریب وی کرامر	
.۰۰۰	۵۲۹	(a)۳۸۷۵۵.۰۰۰	آزمون کی دو	موانع سیاست‌گذاری
		۱۶۸۵	تعداد	
.۰۰۰		۱.۰۰۰	ضریب وی کرامر	

سطح معناداری	درجه آزادی	مقدار		
.۰۰۰	۵۲۹	(a)۱۰۷۶۴.۰۰۰	آزمون کی دو	مزیت‌های برنامه‌ریزی
		۴۶۸	تعداد	
		۱.۰۰۰	ضریب وی کرامر	
.۰۰۰	۵۲۹	(a)۴۴۸۲۷.۰۰۰	آزمون کی دو	موانع برنامه‌ریزی
		۱۹۴۸	تعداد	
		۱.۰۰۰	ضریب وی کرامر	
.۰۰۰	۵۲۹	(a)۲۰۴۴۷.۰۰۰	آزمون کی دو	مزیت‌های اجرای راهبرد
		۸۸۹	تعداد	
		۱.۰۰۰	ضریب وی کرامر	
.۰۰۰	۵۲۹	(a)۴۰۳۶۵.۰۰۰	کی دو	موانع اجرای راهبرد
		۱۷۵۵	تعداد	
		۱.۰۰۰	ضریب وی کرامر	
.۰۰۰	۵۲۹	(a)۲۰۸۶۱.۰۰۰	کی دو	مزیت‌های ساخت آینده
		۹۰۷	تعداد	
		۱.۰۰۰	ضریب وی کرامر	
.۰۰۰	۵۲۹	(a)۴۶۳۲۲.۰۰۰	کی دو	موانع ساخت آینده
		۲۰۱۴	تعداد	
		۱.۰۰۰	ضریب وی کرامر	

درصد فراوانی موانع موجود در راهبردی نمودن مقولات

درصد	فراوانی	حوزه‌های چالشی		موانع موجود در راهبردی نمودن مقولات
۳۰,۳	۳۸۶	فناوری‌های موجود	غیرواقعی بودن	
۸۶,۱	۱۰۹۵	برنامه‌ریزی طراحی شده		
۵۱,۵	۶۵۵	سازمان سیاست‌گذار		

۷۴،۵	۹۴۸	رویکردهای اجرایی	
۷۲،۷	۹۲۵	اغلبیت نگاه سخت افزاری در رفتار	سخت افزاری
۴۱،۸	۵۳۲	رویکرد برخورد های اصلاحی خشن	
۸۸،۳	۱۱۲۳	ضعف نگرش نرم افزاری	
۷۲،۲	۹۱۹	وابسته نمودن به اعتبارات فراوان	پرهزینه بودن
۸۵،۶	۱۰۸۹	دولتی نمودن فرهنگ رفتاری	
۸۴،۲	۱۰۷۱	ضعف مشارکت همگانی	
۷۵،۵	۹۶۰	نفوذ هویت های غیردینی در عمل	غیردینی نمودن
۹۷،۲	۱۲۳۶	ضعف توجه به توصیه های ولایت	کارکرد

گام هشتم: سپس جهت انتخاب مضامین نهایی برای دست یافتن به قضایا با استفاده از دو رویه مراجعه مکرر به مقوله های محوری، و مراجعه به بیانات امام خامنه ای (مدظله العالی) و مصاحبه های صورت گرفته و یادداشت های نظری مضامین مقوم قدرت نرم استحصال شد که عبارتند از:

A80-1-1- رفع عوامل تفرقه انگیز و توسعه وفاق حداکثری در نظر و عمل **A80-1-2-** برخورد و تقابل فرهنگی صریح و سریع با ارزش ها و هنجارهای شکاف آفرین **A80-1-3-** - به صحنه آوردن انجمن های مردم نهاد و توسعه وحدت و نمایش انسجام ملی **A10-1-4-** گسترش آزادی های مشروع دینی و حمایت و پشتیبانی از نمادهای آن در سطح ملی **A11-1-5-** تکریم جایگاه علماء، فرهیختگان و الگوهای ایثار و فداکاری در جامعه **A28-1-6-** تعمیق تبعیت معتقدانه و صادقانه از اوامر و نواهی ولایت فقیه **A86-2-1-** توسعه شوق و نشاط ملی در ترسیم آینده ای مطمئن و قابل دسترس **A2-2-2-** تقویت و واقعی سازی جایگاه ایمان و توکل در عملکردهای جامعه امروز - **A76-2-3** تحریک و تعمیق نقش جوانان در تولید رفتارهای مرجع و پیشتاز ملی **A112-2-4-** نمایش قدرت و توان مدیریت و برنامه ریزی کشور در پیش نگری و پیش رانی امور **A13-3-1-** ارزش نهادن به علم، دانشمندی و اعطاء جایگاه مرجع اجتماعی **A32-3-2** تولید علوم مرز شکن و توسعه و استقرار فناوری های نوین **A76-3-3** -- ترغیب نسل جوان به کارکردهای اکتشاف و اختراع به عنوان دل مشغولی ملی **A-3-4-** واقعی سازی حوزه ها و روندهای تحول در علوم و پرهیز از کهنه گرایی و نگاه های متحجرانه **A27-4-1-** توسعه اشتغال و پرکاری متناسب با نیازهای

فعال‌سازی اجتماعی و نقش همگان در شبکه درآمد و مصرف ملی A73-4-2- نهادینه نمودن حضور سازمان‌های غیردولتی در تقویت نقوش سیاسی و ملی در جامعه A27-4-3- تشویق و ترغیب رفتارهای جهادی و پرتکاپو در تحقق اهداف ملی و حیاتی در کشور A1-4-4- تقویت نهاد دین و اخلاق توحیدی به‌عنوان باور سازمانی و اجتماعی A5-5-1- تحکیم و ترویج هویت دینی و ملی در جستجوی معنی و مقصد جوانان A39-5-2- طراحی و ترویج هنجارهای مقبول جامعه امروز و جدید A74-5-3- احساس مسئولیت جهانی در هویت ملی و دین A90-5-4- ترویج روحیه احسان و انفاق و نقش دهی مرجع به آن A84-5-5- تمایلات عزت‌آفرین ملی بر اساس تولی و تبری دین A96-6-1- فراهم‌سازی شرایط فرهنگی و سیاسی در پذیرش همزیستی جهانی - A11-6-2 ترویج گفتمان اسلامی کرامت و نفی تبعیض در جامعه بشری A44-6-3- تقویت جذابیت‌های فرهنگی و تمدن اسلام و ایران در جهان A23-6-4- گسترش سامانه رسانه‌ای و تبلیغ روشنگر در جهان و منطقه A88-6-5- علاقه مردم جهان به انقلاب اسلامی و امام خمینی (رحمت‌الله) - A39-7-1- رفع و طرد هنجارهای غیر عقلانی و خرافاتی در جامعه A-82-2- ترویج تحمل و تساهل در مناظره و تبادل آراء و نقد نظرها A-7-3- تسهیل در سازوکارهای تعریف و ترویج هنجارهای نو و جدید A7-4- اعتلاء و تقویت سهم هنر و جلوه‌های تأثیرگذار آن A-۱۸-۲۶- ترویج گفتمان استکبارستیزی.

گام نهم: پس از احصاء مضامین فوق‌گویه‌های پرسشنامه شماره ۳ بر اساس مضامین به دست آمده ساخته شد و پرسشنامه شماره ۳ جهت همه‌جانبه‌سازی مقوم‌های قدرت نرم و پشتیبانی از سیاست‌ها و اسناد بالادستی تنظیم و در اختیار خبرگان قرار گرفت تا در پنج حوزه کلیدی (محور جمع‌آوری داده‌های کلیدی، حوزه‌های گوناگون قدرت ملی، روش‌ها و شیوه‌های پیاده‌سازی راهبردی، حوزه‌های تأثیر مقوم‌ها بر قدرت نرم و اخذ قابلیت‌های قضیه‌سازی راهبردی) پاسخ لازم را ارائه نمایند

به نظر پاسخگویان، حوزه‌های مورد تأکید در مضامین کلیدی به ترتیب، حوزه فرهنگی با ۹۳/۵۴ درصد، حوزه اجتماعی با ۹۰ درصد، حوزه دفاع و امنیت با ۸۰/۶۴ درصد، حوزه اقتصادی با ۷۰/۹۶ درصد، حوزه سیاسی با ۶۱/۳۹ درصد و حوزه زیست محیطی با ۴۸/۳۷ قرار گرفته‌اند از سوی دیگر به نظر پاسخگویان، نافذترین شیوه‌های اجرای و پیاده‌سازی مقوم‌های قدرت نرم با نظر موافق همه پاسخگویان (۱۰۰ درصد) عبارتند از تمرکز بر احکام الهی و ارزشی، صحت و

صداقت در عملکرد، تعیین وظایف سازمانی، گفتمان سازی‌های ملی و تخصصی، آیین سازی و ترغیب، هنجار سازی و روندهای مقوم، تبلیغات و روشننگری، قانونمندی و هم‌جانبه‌سازی، حضور و مشارکت مردم است.

در نظر پاسخگویان، مهم‌ترین اهداف و مقاصد مقوم‌های قدرت به ترتیب عبارتند از: استحکام درونی نهادهای قدرت و هویت ملی با ۹۶/۷۷ درصد برپاسازی نظام الهی مرجع با ۹۳/۵۴ درصد، احساس عدالت آرامش و امید با ۹۳/۵۴ درصد، اخلاقی نمودن قدرت و حکمرانی با ۹۰/۳۲ درصد، سبک‌بهر زندگی با ۸۷ درصد پذیرش جهانی و برتری تمدنی با ۸۳/۸۷ درصد، تحول و نوسازی کارکردهای مقبول با ۸۳/۸۷ درصد، رشد و تکامل الهی انسان و جامع با ۸۰/۶۴ درصد.

نتیجه‌گیری

از آنجا که در نظریه‌مبنایی اقدامات اساسی جمع‌آوری داده‌های خام، کدگذاری، مفهوم‌سازی، مقوله‌بندی، مضمون‌سازی و قضیه‌پردازی به ترتیب صورت می‌گیرد در این پژوهش با اجرای این فرایند محقق در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق به دنبال تبیین مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی برآمد که با توجه به یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل دقیق صورت گرفته با بهره‌گیری از روش‌های کمی و کیفی آماری مشخص گردید، استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از مقوم‌های درون‌ساختی (عناصر تقویت‌کننده الهام بخشی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران) است که عبارتند از:

۱- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از رفع عوامل تفرقه‌انگیز و توسعه وفاق حداکثری در نظر و عمل است

۲- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از برخورد و هدایت فرهنگی صریح و سریع با ارزش‌ها و هنجارهای شکاف‌آفرین است

۳- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از عمل و تبعیت ولایی و صادقانه از اوامر و نواهی ولایت‌فقیه است.

۴- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از، گسترش آزادی‌های مشروع و قانونی و حمایت و پشتیبانی از نمادهای آن در سطح ملی است

۵- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از تکریم جایگاه علماء، فرهیختگان و الگوهای ایثار و فداکاری در جامعه است

- ۶- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از، توسعه شوق و نشاط ملی در ترسیم آینده‌ای مطمئن و قابل دسترس است
- ۷- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از تقویت و واقعی سازی جایگاه ایمان و توکل در عملکردهای جامعه امروز است.
- ۸- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از تشویق و تعمیق نقش جوانان در تولید رفتارهای مرجع و پیشتاز ملی است.
- ۹- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از نمایش قدرت و توان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در پیش‌نگری و پیش‌رانی امور است.
- ۱۰- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از ارزش نهادن به علم، دانشمندی و اعطاء جایگاه مرجع اجتماعی است.
- ۱۱- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از تولید علوم مرز شکن و توسعه و استقرار فناوری‌های نوین است
- ۱۲- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از ترغیب نسل جوان به کارکردهای اکتشاف و اختراع به‌عنوان دل‌مشغولی ملی است.
- ۱۳- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از واقعی سازی حوزه‌ها و روندهای تحول در علوم و پرهیز از کهنه‌گرایی و نگاه‌های متحجرانه است
- ۱۴- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از توسعه اشتغال پشتکار متناسب با نیازهای فعال‌سازی اجتماعی و نقش همگان در شبکه درآمد و مصرف ملی است
- ۱۵- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از نهادینه کردن حضور سازمان‌های غیردولتی در تقویت نقش‌های سیاسی و ملی در جامعه است
- ۱۶- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از تشویق و ترغیب رفتارهای جهادی و پرتکاپو در تحقق اهداف ملی و حیاتی در کشور است
- ۱۷- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

تقویت نهاد دین و اخلاق اسلامی و توحیدی به‌عنوان باور سازمانی و اجتماعی است.

۱۸- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

تحکیم و ترویج هویت دینی و ملی در جستجوی معنی و مقصد جوانان است

۱۹- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

طراحی و ترویج هنجارهای مقبول جامعه امروز آینده است

۲۰- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

احساس مسئولیت جهانی در هویت ملی و دینی است.

۲۱- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از ترویج

روحیه احسان و انفاق و نقش دهی مرجع به آن است

۲۲- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

تمایلات عزت‌آفرین ملی بر اساس تولی و تبری دین است.

۲۳- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

فراهم‌سازی شرایط فرهنگی و سیاسی در پذیرش همزیستی جهانی است.

۲۴- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

ترویج گفتمان اسلامی کرامت و نفی تبعیض در جامعه بشری است.

۲۵- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

تقویت جذابیت‌های فرهنگی و تمدن اسلام و ایران در جهان است.

۲۶- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

گسترش سامانه رسانه‌ای و تبلیغ روشنگر در جهان و منطقه است.

۲۷- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از علاقه

مردم جهان به انقلاب اسلامی و امام خمینی (رحمت‌الله علیه) است.

۲۸- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از رفع و

طرد هنجارهای غیرعقلانی و خرافی در جامعه است.

۲۹- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از ترویج

تحمل و پذیرش در مناظره و تبادل آراء و نقد نظرها است

۳۰- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

تسهیل در سازوکارهای تعریف و ترویج هنجارهای نو و جدید است

۳۱- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

اعتلاء و تقویت سهم هنر و جلوه‌های تأثیرگذار آن است

۳۲- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از به

صحنه آوردن انجمن‌های مردم‌نهاد و توسعه وحدت و نمایش انسجام ملی است

۳۳- استحکام و استواری قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر الهام بخشی تابعی از

ترویج گفتمان استکبارستیزی و صهیونیست ستیزی است

نتیجه به دست آمده از یافته‌های تحقیق در خصوص سؤال دوم تحقیق که شیوه‌های نافذ

(راهبردی) در پیاده‌سازی مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران کدام‌اند؟

همان‌طور که مقوم قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران متفاوت از سایر کشورها است بدون تردید

شیوه‌های راهبردی در پیاده‌سازی مقوم‌های آن نیز کاملاً متفاوت است موضوعی که از یافته‌های

این تحقیق نیز حاصل شد از جمله شیوه‌های راهبردی در پیاده‌سازی مقوم‌های قدرت نرم

جمهوری اسلامی ایران که مورد تأکید و توجه خبرگان و نخبگان واقع گردیده است عبارتند از:

تمرکز بر احکام الهی و ارزشی، صحت و صداقت در عملکردها، تعیین وظایف سازمانی، گفتمان

سازی‌های ملی و تخصصی، آیین‌سازی و ترغیب، هنجار سازی روندهای مقوم، تبلیغات و

روشنگری، قانونمندی و هم‌جانبه‌سازی، حضور و مشارکت مردم

نتیجه به دست آمده از یافته‌های تحقیق در خصوص سؤال سوم تحقیق که اهداف. مقاصد مورد

تأکید در مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران کدام‌اند؟

از جمله اهداف و مقاصد مورد تأکید در مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران که مورد

تأکید و توجه خبرگان قرار گرفته است عبارتند از: استحکام درونی نهادهای قدرت و هویت ملی،

برپا سازی نظام الهی مرجع، اخلاقی نمودن قدرت و حکمرانی، رشد و تکامل الهی انسان و جامع،

تحول و نوسازی کارکردهای مقبول، سبک بهتر زندگی، پذیرش جهانی و برتری تمدنی، احساس

عدالت آرامش و امید

نتیجه به دست آمده از یافته‌های تحقیق در خصوص سؤال چهارم تحقیق که حوزه‌های مورد

تأکید در مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران کدام‌اند؟ با توجه به یافته‌های تحقیق

حوزه‌های مورد تأکید در مقوم‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران عبارتند از به ترتیب، حوزه فرهنگی با ۹۳.۵۴ درصد، حوزه اجتماعی با ۹۰ درصد، حوزه دفاع و امنیت با ۸۰/۶۴ درصد، حوزه اقتصادی با ۷۰/۹۶ درصد، حوزه سیاسی با ۶۱/۳۹ درصد و حوزه زیست محیطی با ۴۸/۳۷ درصد می‌باشند

پیشنهادات:

- ۱- حفظ و تقویت الهام بخشی قدرت نرم منوط به داشتن یک راهبرد کلان است که در آن همه نهادها، وزارتخانه‌ها از سازمان ارتباطات تا صداوسیما، وزارت خارجه و دیگر مجموعه‌ها به صورت منسجم در راستای تقویت عناصر الهام‌بخش قدرت نرم حرکت نمایند. بر همین اساس لازم است راهبردپردازان نظام به این مهم عنایت ویژه‌ای بنمایند
- ۲- با توجه به اینکه الهام بخشی از جمله ویژگی‌های جامعه ایرانی در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴ در نظر گرفته شده لازم است در فرایند عمل مجموعه مدیریتی عالی نظام، سنجی قابل رصد در جهت تحقق این امر اختصاص یابد.
- ۳- با توجه به نقش عناصر الهام‌بخش قدرت نرم در افزایش سطح کارایی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران لازم است مدیران راهبردی نسبت به توجه دهی مسئولان و کارگزاران نظام به عناصر و مقوم‌های الهام‌بخش قدرت نرم بیش از پیش بپردازند.
- ۴- با توجه به اینکه الهام بخشی قدرت نرم می‌تواند نقش ممتازی در مقابله با تهدیدات نرم دشمن داشته باشد پیشنهاد می‌شود در سیاست‌گذاری‌ها کلان به‌ویژه در تعامل با سایر کشورها بر برجسته‌سازی عناصر الهام‌بخش قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران تأکید بیشتری شود
- ۵- با عنایت به ناکافی بودن ادبیات در این حوزه (مقوم‌های قدرت نرم) و لزوم تبیین دقیق پیشنهاد می‌گردد دانشگاه‌ها و مراکز علمی مرتبط و نیز محققین و دانش‌پژوهان تحقیق در خصوص موضوع مطروحه و تولید ادبیات بیشتر و غنی‌تر را مدنظر قرار دهند

منابع

منابع دینی:

- قرآن مجید، ترجمه، الهی قمشه‌ای
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۶۱)، «صحیفه نور»، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- امام خمینی، روح‌الله (۱۳۷۳)، «وصیت‌نامه سیاسی الهی»، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی
- امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) (۱۳۷۸)، **مجموعه بیانات معظم له** (در دیدار با اقشار مختلف از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۹۲۷۸)؛ قابل دسترسی در سایت [www. Khamenei. Ir](http://www.Khamenei.Ir)
- بی‌نا (۱۳۷۸)، **صحیفه امام**، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)

کتاب فارسی

- آبراهامیان، یرواند (۱۳۷۷)، «ایران بین دو انقلاب»، ترجمه احمد گل محمدی و محمد ابراهیم فتاحی، تهران: نشر نی.
- احمدزاده، روح‌الله و اسماعیلی، محمدصادق (۱۳۸۹)، «فرهنگی شدن سیاست خارجی: رویکردی نرم افزارانه» در قدرت نرم: فرهنگ و امنیت، از اصغر افتخاری و دیگران، تهران: نشر دانشگاه امام صادق
- احمدی، حمید (۱۳۸۶)، «هویت و قومیت در ایران»، از علی اکبر علیخانی، تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی دانشگاهی.
- اسکندری، محمدحسین (۱۳۸۳) کالبدشناسی مفهوم قدرت، **مجله حوزه و دانشگاه** شماره ۳۰
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۵)، «گفتگو: قدرت نرم و انقلاب اسلامی»، **فصلنامه بسیج**، ش ۳۲.
- بیگدلو، مهدی و مرادیان، محسن (۱۳۹۱)، «ارتباط مشارکت سیاسی مردم و قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران»، **فصلنامه اسلامی**، سال اول، ش ۳، تابستان.

- بیگی، مهدی (۱۳۸۸)، «قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی لبنان)»، تهران: دانشگاه امام صادق (علیه السلام)، چاپ اول.
- حجازی، حسین (۱۳۸۷) ظرفیت‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی در مقابله با تهدیدات نرم آمریکا « گزارش جمهور، ضمیمه فصلنامه تخصصی نامه دولت اسلامی ش ۲۶-۲۷
- دهشیری، محمد رضا (۱۳۸۲)، «امت‌سازی در پروژه انقلاب»، ماهنامه زمانه، شماره ۱۷، بهمن.
- دهشیری، محمدرضا (۱۳۷۹)، «درآمدی بر نظریه سیاسی امام خمینی»، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- دهشیری، محمدرضا (۱۳۸۰)، «درآمدی بر نظریه سیاسی امام خمینی»، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- دهشیری، محمدرضا (۱۳۸۵)، «جایگاه قدرت نرم در انقلاب اسلامی ایران»، نشریه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس، ش ۵۷، تابستان.
- رایت، رابین (۱۳۸۴)، آخرین انقلاب بزرگ؛ انقلاب و تحول در ایران، ترجمه‌ی احمد تدین و شهین احمدی، تهران: انتشارات رسا.
- ره پیک، سیامک (۱۳۸۷) مبانی و ویژگی‌های کاربردی قدرت نرم درسی است خارجی، تهران دانشگاه امام صادق (علیه السلام).
- ژوزف نای/عسگر قهرمانپور بناب، قدرت نرم: ابزار موفقیت در سیاست جهانی
- سیمبر، رضا، و دیگران (۱۳۷۸)، اسلام‌گرایی در نظام بین‌الملل، تهران، دانشگاه امام صادق (علیه السلام).
- صبوری، ضیاءالدین، (۱۳۸۹)، «قدرت نرم آمریکا در حوزه سیاست خارجی و امنیتی»، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق.
- گلشن پژوه، محمدرضا (۱۳۸۷)، «جمهوری اسلامی ایران و قدرت نرم»، تهران: نشر دانشگاه آزاد، چاپ اول

- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۴)، *جامعه‌شناسی*، تهران: نشر نی.
- محمدی، منوچهر (۱۳۸۵)، «بازتاب جهانی انقلاب اسلامی»، قم: پژوهشگاه فرهنگ و علوم اسلامی
- محمدی، یدالله (۱۳۸۷) «انقلاب اسلامی، برداشت‌ها و رویکردهای مختلف»، *فصلنامه مصباح*، سال پنجم، ش ۲۰، صص ۲۱-۳۷.
- مرادیان، محسن (۱۳۸۸) *تهدید و امنیت*، تهران: انتشارات مرکز آموزشی و پژوهشی شهید صیاد شیرازی
- **مقالات**
- ملکی، عباس (۱۳۸۶)، «سیاست خارجی توسعه‌گرا به مثابه یک مبلغ قدرت نرم: توصیه‌هایی برای ایران»، کنفرانس سند چشم‌انداز و سیاست خارجی توسعه‌گرا، مرکز تحقیقات استراتژیک، ۸ اسفند
- نای، جوزف (۱۳۸۲)، «کاربرد قدرت نرم»، ترجمه سید رضا میر طاهر، تهران: نشر هرمس.
- نای، جوزف (۱۳۸۳)، «فرهنگ و قدرت نرم در عصر اطلاعات»، ترجمه علی صباغی، بی‌جا
- الیاسی، محمدحسین (۱۳۸۹) ماهیت و عناصر قدرت نرم، دومانه قدرت نرم

منابع لاتین

- Brumberg, David, (2003) "Liberalization Versus Democracy" under stand in Arab Political Reform, **carnegie working papers**, May 2003, Avilablea: www.carnegiendowment.org)
- Burdieu, Pierre (1986), "**The forms of capital**", Hond book of Theory and the search for the sociology Educational. J. G. Richard son, New York: Press P:
- Bourdieu, Pierre (2004), "**science of science Reflexivity**". Translated by Richard.Nice, (Polity).P106.
- Blair, Dennis(2009), "Annual Threat Assessment of the Intelligence community for the senate select committee on intelligence, 12 Feb 2009, P: 6, **available at** <http://www.intelligence.senate.gov/090212/blair.pdf>

- cited in weber, (2005), “**International Relation theory: A critical introduction, 2nd edition**”, London and New York: Routledge, P:8.
- **Soft Power and US Foreign Policy**.(Coxand Inderjeet, Michael (2004) Parmer